

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 46. ANUL XVII.

Sabiu, in 1224 Iunie 1869.

Telegrafulu este de doue ori pe septemana: joia si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gata prin scrisori francate, adresate catre expeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. iar pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumtate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tigri straine pe unu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru intea ora cu 7. cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Activitate.

II.

Polonii dupa ce si-au perdutu regatul, dupa ce au fostu impartiti la trei puteri (Austria, Prusia si Rusia) au parasit patria lor, unii si fizice, altii nevrendu se mai scie de afacerile ei. Ei nu au vrutu sa fia partasi la nimica din cele ce se intempla in staturile de cari se tieneau. Cei mai puternici mergeau in strainetate ca sa-si manaoe acolo mai in graba averea si sa se instraineze mai iute de poporul lor si de impregiurările tiei lor. Din strainatate apoi incercau, seu sedusi de vre-unu diplomatu siretu alu vre-unei din puterile la cari erau impartiti, seu de interesele altui statu, sa faca câte o revolutiune. De regula revolutiunile aceste erau nenaturale, pentru ca ele se faceau acum ca nisce invasiuni de dinafara, cari nu aveau legatura firésca cu vietia poporului polonu, pre cari revolutiunarii lu cunoceau mai multu din epistole si din diuarie. Deci fia-care revolutiune se suprimea curendu.

Déca polonii cei cu inteligintia si avere remaneau in mijloculu poporului lor; déca ei inteligintia o punea in serviciulu tiei cautandu a ocupá locuri de influintia in organismele cele nóue, puteau sa stórca cu tempulu chiaru si dela subjugatori o usurintia pentru poporul asupritu. Poporulu insa ajutat de influintia inteligintiei se se de averea carea nu se ducea in strainetate, déca nu venea dintr'un'a sa castige drepturi politice cum le avusera, si inmultia inteligintia, sporea cetatenimea si sustinea buna-starea materiale, cari sunt mijloce fórte bune de a ajutá pre ori-cine sa ocupe si sa sustiena o pusetiune in societatea, fia a individiloru, fia a staturiloru.

Asia, cu purtarea loru purorea passiva, fura inundati de nemti si jidovi, in Posen si Galitia, si de jidovi si rusi in Polonia rusésca. In desiertu au fostu tote declamatiunile prin tieri streine, in desiertu articuliu cei miscatori din diuarie, brosiuri etc. in desiertu a fostu si sangele polonu ce s'a stropitu cu atât'a profusiune in lumea vechia si in lumea nóua in tote revolutiunile si resbelele.

In partea estrema dela apusulu Europei, in Britania mare avemu unu altu esemplu, avemu pre Iri, cari de seculi se lupta cu puterea englesésca. Ei nu s'au parasit patria, nu au despretiuitu parlamentulu englesescu unde fura de a purorea majorisati, ci minoritatiile lor cu o adeverata abnegatiune au luptatu si lupta mereu pentru dreptatea ce li se cuvine. Stastadi vedemu ca lumea se intereseza de cele ce se luca in parlamentulu englezu in caus'a iriloru. Opiniunea publica a lumii întregi i spriginesc si vedemu ca nu fara de rezultatu, pentru ca chiaru lordii cei ruginiti din cas'a de susu a parlamentulu, miati de acésta opiniune publica, nu au staruitu pana in cele din urma in denegarea dreptulu bisericeii irice, de care nu se bucura cá cea anglicana; cu care dreptu suntu impreunate si privintie politice, ce déca nu voru fi deslegate, irii nu suntu cetateni egali indreptatii cu englesii.

Déca cautamu asupra cestiuniloru ce suntu de deslegatu la noi, cestiuni politice si sociale, cugétamu ca va fi pré lesne de aflatu, cum avemu sa urmamu noi in casuri analoge. Lasavomu sa treca deslegarea multoru cestiuni politice de interesu vitale pentru poporu, fara sa dicemu cev'a? Lasavomu, ca tote benefacerile statulu sa si le insusiesca numai unii, iera noi sa tacemu si sa purlamu greutatile ce nile voru impune? Acést'a e fórte usioru de facutu, dara ni e téma ca ne vomu tredi cá cei morti la parere, ne vomu tredi ingropati de vii si apoi dupa ce greutatea cea pravalita preste noi va fi mare, vomu trebui sa murimu inadusili.

Iuse noi nu credemu nici de cum ea amu devenitu pana unde sa nu mai putemu ave nici o cunoscentia de interesele nóstre. Noi credemu ca suntu fórte multi, cei mai multi cari apretieza istoria cu evenimentele ei asiá dupa cum o apretiamu si noi.

Istoria e o magistra nepartinitoria a poporeloru. Din ea potu invatia unele si altele in o forma. Paginile ei ori unde le deschidemu au esemple vii, inaintea lor nu are trecere nici ambitiunea personale nici invidia personale, cari durere jóca de multe ori role insemnate in societatile omenesci de totu felulu, si déca istoria le insemna si pre aceste, o face numai pentru cá posteritatea sa aiba de ce se ingretiosia seu urmatori sa aiba de ce se infiora.

Evenimente politice.

Diuariele opositionali purtara prin foile lor nisce sciri ce voru sa faca lumea sa eréda ca o e care schimbare in ministerulu regescu ungurescu va urmá cáto de curendu. Ce forma va ave schimbarea aceea nu se spune si scirile ce curgu in susu si in josu lasa situatiunea fara nici o expresiune. Unele murmura ceva despre unu ministeriu Majlath.

In siaculu partidei lui Deák cetimu ca au fostu ore cari neintielegeri escate cu ocaziunea alegeriloru in delegatiuni si cu ocaziunea depunerei juramentulu din partea lui Majlath, presiedintulu tablei septemvirali. Factulu acestu din urma spune „Osten“, in o corespondintia a sea din Pesta, a îndemnatu pre Zsedényi sa interpeleze in conferintia clubulu deakistiloru pre dd. ministrii pentru ce memoratulu presiedinte nu a vrutu sa depuna juramentulu in mánile ministrulu de justitia si a cerutu a lu depune in mánile Maj. Sele seu a unu deléga a acelei'a si. Zsedényi a amenintiatu in interpelatiunea sea, ca déca mai obvinu casuri de aceste, elu si altii, nici din consideratiuni cátra oficiu nici cátra titule nu voru mai suferi a fi partasi la peccatele regimulu si ei nu voru mai privi in eventualea schimbare de cabinetu resturnarea ordinei statulu.

Regele Prusiei a fostu fórte bine primitu in Bremen. Cuventári entusiastice s'au rostitu de cátra primarii de acolo, si totu asiá a respunsu si regele, carele intre altele si exprimá parerea cea buna, ca provedintia l'a alesu pre densulu sa incoroneze edificiulu ideeii celei mari nationale si ca spre acestu finitu ia renduitu unu consiliariu cum este Bismarck.

Din Francia inscintieza telegrafulu o nóua resculare de lucratori in St. Etienne. Se dice ca unu deputatu Roulleaux-Dugage, la provocarea ce i s'au facutu, da Imperatulu Napoleonu consiliulu a reformá ministerulu cu elemente nóue de totu, afara de Niel. Despre principele Napoleonu se vorbesce ca a facutu imperatulu descoperiri supriindietorie. Principele vedendu ca imperatulu nu promite a implini cele recomandate de densulu s'a retrasu la unu bunu alu seu aprópe de Genev'a (in Elvetia).

Diet'a Ungariei.

In siedintia dela 15 se publica resultatulu alegeriloru in delegatiuni. Toti delegatii se tienu de partea lui Deák. Dupa acést'a urméza mai multe interpelatiuni intre cari un'a e a deputatulu Hodosiu: pentru ce nu au aprobatu ministerulu alegerea lui V. Alessandrescu Urechia si a lui B. Petrececca Hajden de membri onorari ai Asociatiunei tranne románe pentru literatur'a si cultur'a poporulu románu. *)

*) In intielesulu statuteloru membrii din staturi straine trebuie sa aiba si aprobatiunea guvernulu.

Ministrulu de interne respunde la interpelatiunea lui Czászár in privintia „agitatiuniloru daco-romanistice in districtulu Fagrasului“, diceadu, ca in adeveru au fostu agitatiuni de aceste in tempulu alegeriloru, dara si districtulu si comitetulu la dieta s'au supus amenintiariloru ministeriali si alegerea districtuale se faci. Nu va suferi nici in viitoriu astfelu de agitatiuni.

La interpelatiunea dep. (sasu) Kappp pentru ordinatiunea ministeriale in privintia organizatiunei provisorie pre fundulu regescu, respunde ministrulu, ca nu recunósce dreptu legitimu Universitati sa sasesci de a organiza. Vorb'a e despre regularea comuneloru, cercuriloru si jurisdictiuniloru, si aceste tote se tienu de dieta. Universitatea au asternutu dóue elaborate cari diferescu unele de altele. Regimulu le-a luat de base in ordine si a modificatu numai censulu si modulu de alegere. Ministerulu a aflatu de bine cá pana la statorirea calificatiunei alegatoriloru pre cale legale sa se tienu de censulu celu normatu pentru alegerea deputatiloru. Regimulu nu póte acceptá alegerea intreitá propusa de universitate si asiá pentru cá sa fia in consuantia cu legile patriei a ordinatu alegerile directe. Mai departe respunde ministrulu ca atunci cându emite dispositiuni provisorie nu e de lipsa a ascultá inainte de emiterea ordinatiuniloru pre respectiv; elu inse a facutu acést'a ascultandu pre aceia, cari nu se tienu mortisio de formele cele invecchite ale burocratismulu. In privintia alegeriloru functionariloru publice ordinatiunea sea se orientéza dupa dispusetiunile legei XXII si XXIV din 1848. La intrebarea (din interpelatiune) ca are ministrulu de interne de cugetu sa-si sustiena ordinatiunea sea in fatia opiniunii publice, si a reformei justitiei ce sta la usia? respunde ca are de cugetu sa o sustiena, pentru ca dupa lege nici nu póte altfelu. Aru fi insa de doritu cá o parte din locuitorii de pre pamentulu regescu sa se emancipeze odata de sistemulu celu vechiu burocraticu cáci pentru esprimerea opiniunii publice competente e de lipsa sa se formeze alte corporatiuni, cari sa fia eflusulu majoritatiiei celei adeverate si acést'a o doresce si regulativulu provisoriu.

Objectulu acest'a se va pune in un'a din siedintiele cele mai de aprópe la ordinea dilei.

Trecendu la ordinea dilei se continua desbaterea speciale in privintia modificárii art. VII din 1868, desbaterea generale si speciale in privintia monetei si propunerea comisiunei centrale ca ministrii in viitoriu pre lângu proiectele de lege sa astérna si motivarea loru. — Se mai cetescé unu raportu despre detoria flotanta. Se preda comisiunei finantiale. In fine se votéza legea de recrutatiune dopa a trei'a cetire.

In siedintia dela 16 Iunie. Dupa asternerea protocolulu de alegere a deputatulu Csenger y alesu in Canija mare si a lui Em. Laszlo in Szentes, si dupa unele interpelatiuni — referesce comisiunea verificatoria ca protocoále de alegere ale lui Eug. Madarász si Eng. Mocioni suntu in ordine, si pre lângu termenulu de 30 de dile la casu sa vina vre o reclama, deputatii mentionati se verifica.

Urméza mai multe respunsuri a le ministriloru la interpelatiuni facute in privintia drumuriloru de feru, despre cari vomu ave ocaziune mai buna a referi la alte siedintie.

Ministrulu Gorove asterne unu proiectu de lege despre numerarea poporulu. Apoi se alege o comisiune pentru procese de presa seu de imunitate. — In fine se cetescé a trei'a ora legea pentru moneta si pentru spesele de pausiale si regia si se primescu definitivu.

In siedintia din 17 se impartu deputatii Madarász si Mocioni in sectiuni. Min. Go-

